

7. Kamu Maliyesi

2016 yılında, maliye politikaları özellikle kamu harcamaları yoluyla büyümeye katkı sağlamıştır. Buna ek olarak, özel tüketimi desteklemek, reel sektöre finansal destek sağlamak ve yatırımı teşvik etmek amacıyla bazı teşvikler açıklanmıştır. Büyüme destekleyici bu adımların kamu bütçesinde oluşturabileceği bozulmaları önlemek amacıyla da bazı ürünlerde özel tüketim vergisi yılın son çeyreğinde arttırılmıştır.

2016 yılında merkezi yönetim gelirleri bir önceki yıla göre yüzde 14,7 oranında artarak 554 milyar TL olarak gerçekleşmiştir (Tablo 7.1). Vergi gelirlerindeki artış yüzde 12,5 ile ılımlı oranda artarken vergi dışı gelirler yüzde 33,9 gibi yüksek bir oranda artmıştır. İktisadi faaliyette görülen yavaşlamaya rağmen vergi gelirlerinde görülen artışta birikmiş vergi alacaklarında yapılan yapılandırma ile özel tüketim vergilerinde yapılan düzenlemeler etkili olmuştur.

Diğer taraftan bütçe giderleri yüzde 15,4 oranında artarak 584 milyar TL olurken bütçe açığı 30 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Faiz dışı bütçe harcamaları ise yüzde 17,7 oranı ile bütçe gelirlerinin üzerinde gerçekleşirken faiz dışı fazlanın önceki yola göre azalmasına neden olmuştur. Faiz giderleri ise yaklaşık yüzde 4 oranında azalmış ve bütçe açığına sınırlı miktarda pozitif etki etmiştir.

Tablo 7.1: Merkezi Yönetim Bütçe Büyüklükleri

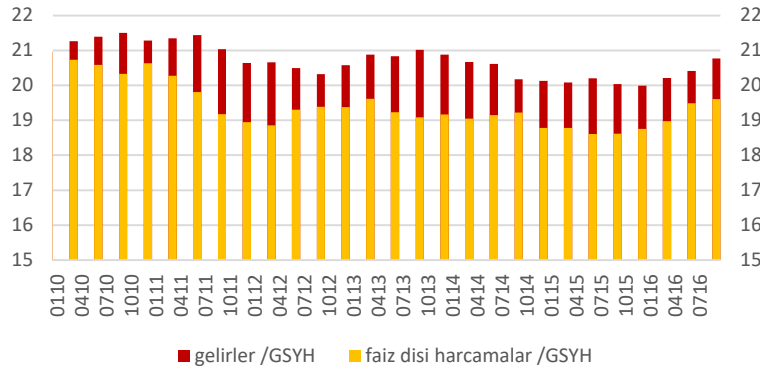
	2015	2016	Değişim (%)
Merkezi Yönetim Bütçe Giderleri	506	584	15.4
Faiz Giderleri	53	51	-3.8
Faiz Hariç Bütçe Giderleri	453	533	17.7
Merkezi Yönetim Bütçe Gelirleri	483	554	14.7
Vergi Gelirleri	408	459	12.5
Vergi Dışı Gelirler	56	75	33.9
Butce Dengesi	-23	-30	30.4
Faiz Disi Denge	30	21	-30

Kaynak: Maliye Bakanlığı

Bütçe gelirleri ile faiz dışı harcamaların GSYH'ye oranı 2010 yılından itibaren dalgalı bir seyir izlerken, 2015 yılı itibarıyla her iki göstergede de artış kaydedilmiştir (Grafik-7.1). 2014 yılında iç tüketime dayalı vergi gelirlerindeki yavaşlamadan dolayı merkezi bütçe gelirlerinin GSYH'ye oranı

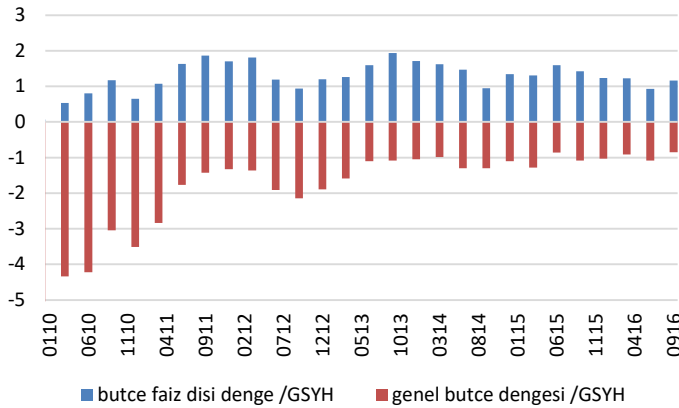
azalırken, 2015 yılından itibaren temel olarak vergi dışı gelirler kaynaklı olmak üzere artış kaydetmiştir. Bu dönemde faiz dışı harcamalardaki artış ise özellikle kamuda personel harcamaları, sermaye transferleri ve tüketim harcamalarındaki artışlar nedeniyle gerçekleşmiştir. Diğer taraftan, 2016 Eylül itibarıyla genel bütçe dengesinin GSYH'ye oranı yüzde -1'den daha düşük gerçekleşerek, 2013 yılından itibaren çok küçük bütçe açığı politikası devam etmiştir (Grafik-7.2). Kamu borç stokunun bütçeye oranı da 2016 yılında yüzde 27 gibi düşük bir seviyede gerçekleşerek, sıkı mali disiplin politikası devam etmiştir (Grafik-7.3)

Grafik-7.1: Bütçe Gelirleri ve Faiz Dışı Harcamaların GSYH'ye Oranları

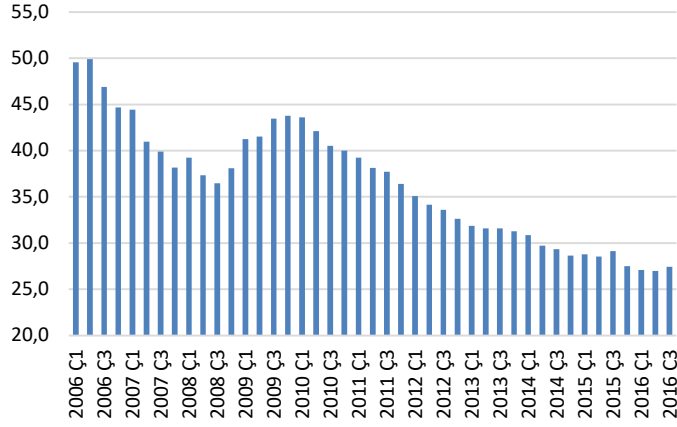
Kaynak: Maliye Bakanlığı

Grafik 7.2: Genel ve Faiz Dışı Bütçe Dengeleri

Kaynak: Maliye Bakanlığı

Grafik 7.3: Avrupa Birliđi Tanımlı Genel Yönetim Borcu Stoku

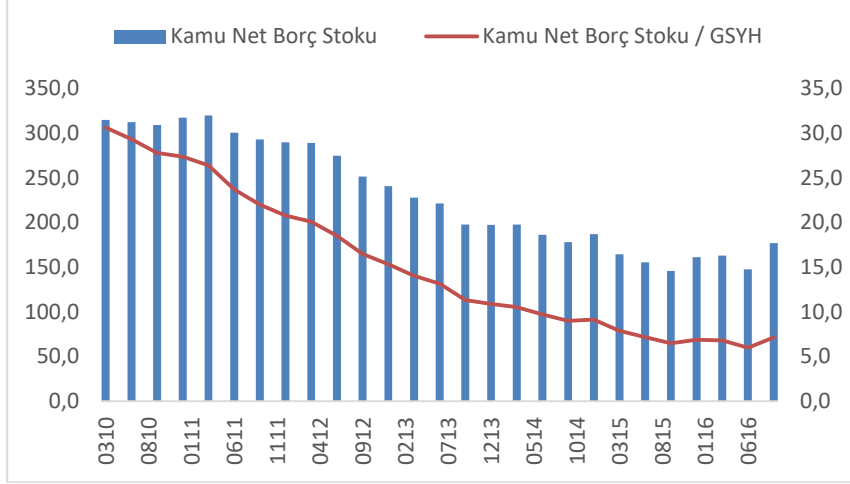

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

Grafik 7-4 Kamu net borç stoku ile bunun GSYH'ye oranını çeyreklik frekansta sunmuştur.¹ Buna göre, kamu net borç stoku ve bunun GYSH'ye oranı 2010 yılından itibaren düşme trendi içindedir. Bunun sebebi brüt borcun artışına karşılık özellikle TCMB varlıkları ve işsizlik fonundaki büyümenin daha fazla olmasından kaynaklanmaktadır. Kamu net borç stoğu 2016 yılında ise dalgalı bir görünüm sergilemiştir. 2016 yılının ilk üç çeyreğinde kamu brüt borcu 41 milyar TL artarken varlık tarafı ise sadece 25 milyar TL artış kaydetmiştir. Bu nedenle, anılan sürede kamu net borç stoku yaklaşık 16 milyar TL artış göstermiştir. 2016 yılı üçüncü çeyreği itibarıyla kamu brüt iç ve dış borç stokları sırasıyla 500 milyar TL ve 262 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 7.4: Kamu Net Borç Stoku

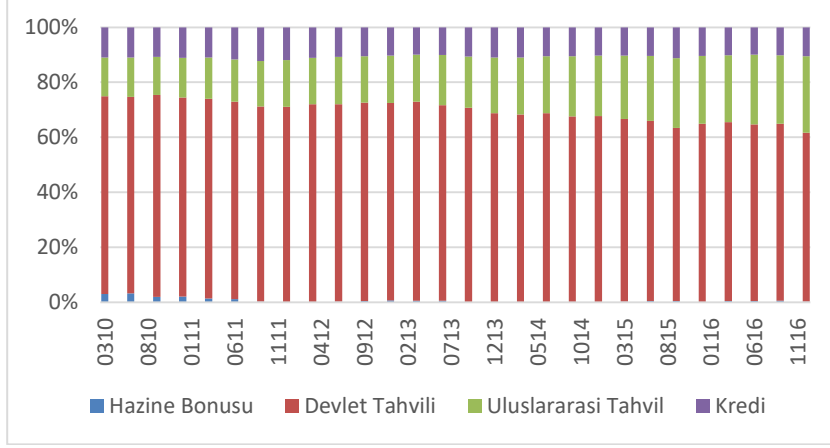
¹ Kamu net borç stoku, kamu brüt borcundan kamu varlıkları, TC Merkez Bankası varlıkları ile işsizlik sigortası fonu net varlıkları çıkarılarak elde edilmektedir.

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

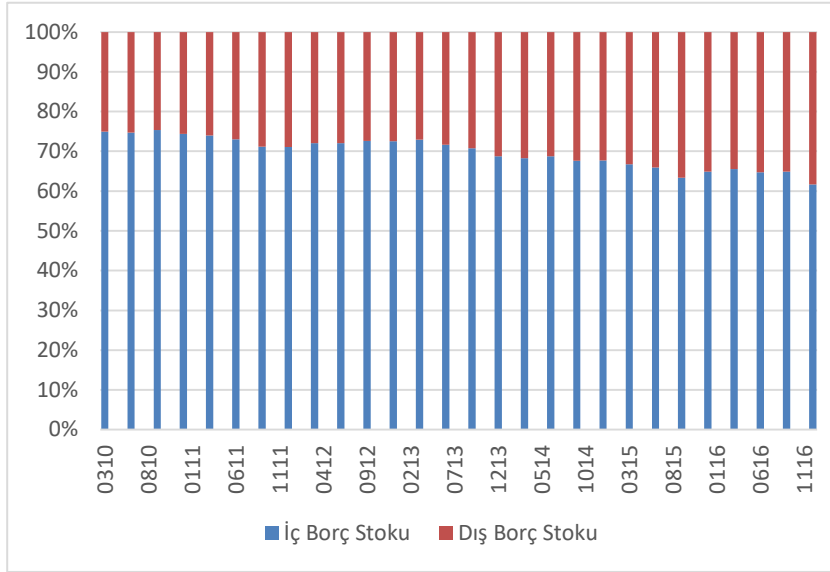
Kamu borcunun enstrüman yapısı incelendiğinde, borcun yüzde 60'tan fazlasının devlet tahvili şeklinde gerçekleştiği görülmektedir (Grafik 7-5). Bununla beraber, devlet tahvilinin ağırlığı sınırlı bir düşüş eğilimi göstermektedir. Buna karşılık, uluslararası tahvilin payı ise zaman içinde artarak yüzde 28 seviyesine çıkmıştır. Kredi enstrümanının payı sabit ve düşük olarak seyrederken, Hazine bonosunun oranı ise toplam kamu borç stoku içinde önemsenmeyecek kadar düşüktür. Vadesi 1 yıldan az olan Hazine bonosunun toplam borç içerisindeki oranı önemsenmeyecek kadar az olmasına karşılık, vadesi uzun olan devlet tahvilinin oranının yüksek olması, kamu borcunun rahat olarak yönetilebilmesi için önem arz etmektedir. Kamu borcu kompozisyonuna iç ve dış borç ayrımında bakıldığında ise borcun üçte ikisine yakın kısmı iç borçtur. Fakat özellikle döviz kurunda yaşanan gelişmelere bağlı olarak dış borcun toplam kamu borcu içindeki oranı artış eğilimini göstermektedir (Grafik 7.6).

Grafik 7.5: Kamu Borç Stoku Enstrüman Dağılımı

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

Grafik 7.6: Kamu İç ve Dış Borç Dağılımı

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

24 Aralık 2016 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren 2017 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununa göre, 2017 yılı bütçe gelirlerinin 598 milyar TL ve bütçe giderlerinin 645 milyar TL olması öngörülmektedir. Bütçe açığının ise 2016 yılına göre artarak 47 milyar TL olması ve faiz dışı fazlanın azalarak 10 milyar TL olması beklenmektedir. Bu nedenle, 2017 yılı bütçe dengesinin 2016 yılına göre çok sınırlı miktarda bozulması beklenebilir. 2017 yılı ilk yarısında yapılması beklenen Anayasa değişiklik referandumunu nedeniyle kamu harcamalarında artışların yaşanması bütçe giderlerini artıracaktır. Ayrıca bu dönemde iktisadi faaliyette görülebilecek yavaşlama da bütçe gelirlerini azaltacaktır. Öte yandan, yıl

İçerisinde yapılabilecek vergi düzenlemelerinin ve ekonomik büyümenin bütçenin esas aldığı yüzde 3,4 oranının üzerinde gerçekleşmesinin bütçe üzerinde olumlu etki yapması beklenmektedir.